

TÜRKİYE - ÇİN STRATEJİK DİYÁLOĞU

**“Düşünce Diplomasisi:
Yeni Dünya Yeni Ufuklar”**

TÜRKİYE - ÇİN STRATEJİK DİYALOĞU

VİZYON BELGESİ (TASLAK)

TÜRKİYE - ÇİN STRATEJİK DİYALOĞU

“Düşünce Diplomasisi: Yeni Dünya Yeni Ufuklar”

(Türkiye - Çin)

Dünyadaki temel trendlere bakıldığında “toprak ve makineyi” takiben “bilgi ve bilgiye dayalı ürünler” temelli yeni ekonomi çağında küresel rekabet “mikro-milliyetçilik”, “entegrasyon” ve “öngörülemezlik” üzerinden gelişmekte, hayatın ve devletin yeni doğasını belirleyen meydan okumaların; “kaynak ve paylaşım krizi”, “üretim-tüketim-büyüme” formülünün sürdürülemezliği, Çin kaldıracı ile “orta sınıfın tasfiyesi”, “enerji, su ve gıda güvensizliği”, hayatın her alanında “4. boyuta geçiş”, “işgücünde insan kaynağının tasfiyesi”, değişen devlet doğası ve beklenti yönetimi temelinde “sert güçten yumuşak ve akıllı güce geçiş” olduğu temel referanslar olarak şekillenmektedir.

Tüm bu temel parametreler içerisinde, teknolojideki dönüşümler; yapay zeka, sanal/artırılmış gerçeklik ve mobilite merkezli gelişerek tüm insan hayatını ve doğasını değiştirmeye adaydır. “Endüstri 4,0” ve “Toplum 5,0” kavramlarının dünyanın dönüşümünü endüstri ve toplum boyutları ile yönetmek açısından önemli başlıklar olduğu aşikârdır. Bir diğer etken de Çin’in dünya sahnesinde her geçen gün etkinleşmeye başlamasıyla oluşturduğu türbülanstır. Yeni İpek Yolu projesi “Kuşak ve Yol”; hem karadan hem denizden yüzden fazla ülkeyi ilgilendiren bir küresel entegrasyon projesi olarak şekillenmekte, iktisadi pastanın dağılımını kalıcı olarak değiştirmektedir. Orta sınıfı olmayan ülkelerde, otoriter rejimler ya da kaos, iki seçenek olarak önümüzde durmaktadır. Bölgesel ve küresel güvenlik anlamındaki iş bölümünün nasıl yapılacağı ve bedellerinin nasıl paylaşılacağı da önümüzdeki dönemin tartışma konuları olmaya adaydır.

Güvenlik üzerinden yeni ittifakların gelişmesi ise başat ülkelerin aldıkları risklerden ve inisiyatiflerden okunabilmektedir. Mülkiyet ve güç kavramlarının niteliği ile iş modeli tarihsel olarak değişmektedir. “Başarıda Başarısızlık” sendromu yaşayan AB’nin geleceğini; Brexit sonrası Batı’da yeniden canlanan kamplaşmanın sonuçları belirleyecektir. Tüm bu gelişmelerle birlikte, “Güvenliğin Ekosistemi”, hukukuyla birlikte değişmektedir. “Güvenlik - Demokrasi” ikilemini bundan sonra çok daha fazla yaşanacaktır. Çünkü orta sınıfı eriyen ve güvenlik eksenli sofistike bir zemine kayan ülkelere demokrasinin yaşatılması zordur. “Güvenlik bize otoriter rejimler mi getirecek” sorusunun daha fazla tartışılması gerekmektedir.

Türkiye; 84 milyonluk nüfusu, gelişerek büyüyen ekonomisi ve Afro-Avrasya ana kıtası ortasındaki jeostratejik konumu ile öne çıkmaktadır. Avrupa, Karadeniz, Kafkaslar, Asya, Orta Doğu ve Afrika ülkeleri ile arasındaki tarihî, siyasi ve kültürel bağları, Birleşmiş Milletler başta olmak üzere uluslararası alanda yükselen aktivitesi, NATO, AGIT ve CICA gibi örgütlerin önemli üyelerinden olması ve son dönemde geliştirdiği aktif dış politikası ile küresel platformda önemi gittikçe artan bir aktör hâline gelmiştir.

TÜRKİYE - ÇİN STRATEJİK DİYALOĞU

Çin Halk Cumhuriyeti ise yüzölçümü, 1,4 milyar'a yaklaşan nüfusu, , 14,36 trilyon dolar GSMH'si (2019), sanayileşme ve teknolojiye elde ettiği ilerleme, büyüyen ve gelişen ekonomisi, doğal kaynakları, Birleşmiş Milletlerdeki veto gücü, Şanghay İşbirliği Örgütü içindeki yeri ve dış politikada geliştirdiği stratejilerle hızla büyüyen ve dünyanın ortaklık kurmak için yoğun çaba sarfettiği bir güç haline dönüşmüştür.

Türk - Çin ilişkileri İpek Yolu vasıtasıyla çok köklü bir tarihi arka plana sahip olup, M.Ö. 2000'lere dayanmaktadır. İkili temaslar, İpek Yolu vasıtasıyla 1400'lere kadar yoğun şekilde canlılığını korumuştur. Bununla birlikte, iki ülke arasında diplomatik ilişkiler Soğuk Savaş dönemi zorunlulukları nedeniyle ancak 1971 yılında tekrar tesis edilebilmiştir. Çin'in 1979 yılında dış açılma politikasını başlatmasının ardından, Türkiye ile Çin arasında üst düzey ziyaretler de gerçekleşmeye başlamış, ancak 1985'ten sonra istikrarlı süreç takip edilememiştir. Türkiye-ÇHC ilişkileri, siyasi ve ekonomik olarak 2003'te ivme kazanmış, 2009'dan itibaren de her alanda optimum seviyeye ulaşmıştır. 2010 yılında iki ülke Başbakanları'nın onay verdiği stratejik işbirliği belgesi ile ilişkiler ayrı bir boyuta yükselmiştir.

Türkiye ve Çin, Orta Asya ve Orta Doğu da jeopolitik ve güvenlik alanlarında ortak çıkarlara sahiptirler. Enerji güvenliği ve gittikçe artan terörist faaliyetler göz önüne alındığında, bu bölgelerde barış ve güvenliğin sağlanması her iki ülkenin çıkarları için gereklidir. Türkiye ve Çin'in son dönemde yakaladıkları büyüme hızları her iki ülkeyi ekonomik anlamda da birbirlerini daha fazla dikkate almaya zorlamaktadır. Çin için Türkiye Balkanlar ve Avrupa'ya bir çıkış kapısı, Ortadoğu ve Orta Asya'da iyi bir ekonomik ortaktır. Türkiye ise Çin'i siyasi, ekonomik ve güvenlik ile ilgili alanlarda karşılıklı ilişkilerin güçlendirilmesi gereken bir partner olarak görmektedir. Türkiye Asya ülkeleri ile ilişkilerini geliştirme konusunda da Çin'in işbirliğine özel bir önem atfetmektedir. Bu bağlamda Türkiye ŞİÖ'ye büyük bir önem vermektedir. Nitekim Çin ile Rusya ve diğer üye ülkelerin desteğiyle, Türkiye Pekin'de düzenlenen 2012 zirvesinde örgüte "diyalog ortağı" olarak kabul edilmiştir. Bu sayede, Türkiye, uluslararası ticaretten güvenlik işbirliğine kadar pek çok alanda ilişkilerini daha iyi bir noktaya taşımakta ve ASEAN gibi uluslararası örgütlerle ilişkilerini yoğunlaştırmaktadır. 2019 yılında Türkiye'yi yaklaşık 427.000 Çinli turist ziyaret etmiştir.

Çin Halk Cumhuriyeti, 2003 yılı Ocak - Haziran dönemi itibarı ile Japonya ve G. Kore'yi geçerek Asya - Pasifik Ülkeleri arasında Türkiye'nin en büyük ticari partneri haline gelmiştir. Ticaret hacminin artmasına paralel olarak, iki ülke arasındaki ilişkiler ivme kazanmıştır. Türkiye - Çin ikili ticaretinde, 2019 yılında ticaret hacmi 21,08 milyar dolar, ticaret açığı ise Türkiye aleyhine 15,9 milyar dolar olmuştur. Çin Türkiye'nin Doğu Asya'daki en büyük ticari ortağıdır. Türkiye'nin Çin'e ihraç ettiği başlıca ürünler; mermer ve traverten, krom, bakır, kurşun, demir, çinko, tabii borat cevherleri, bor oksitleri ve borik asitlerdir. Çin'in Türkiye'ye ihraç ettiği başlıca ürünler; otomatik bilgi işlem makineleri ve üniteleri, hücresel/diğer kablolu ağlar için telefonlar, oyuncaklar, ses-görüntü ve diğer bilgileri almaya, çevirmeye ve vermeye yarayan araçlar, yük/insan taşıma amaçlı gemilerdir.

TÜRKİYE - ÇİN STRATEJİK DİYALOĞU

Türkiye - Çin ilişkilerindeki en önemli sorun dış ticaretteki makasın Çin lehine gittikçe açılmasıdır. Bu durum ekonomik ve ticari ilişkilerin Hükümetler düzeyinde mercek altına alınması sonucunu doğurmuştur. Dış ticaret dengesinde makasın giderek Çin lehine açılması Çin tarafından kaynaklandığı gibi Türk tarafından da kaynaklanan bazı nedenler mevcuttur. Çin'in dış ticarete kendine özgü avantajları yanında, Türk iş adamlarının bu ülkeye yatırım yapma konusunda çekingen davranmaları da sorunu derinleştirmiştir. Ancak son üç yıllık dönemde gerçekleşen üst düzeyli ziyaretlerde Çinli devlet adamları Çinli şirketleri Türkiye'de yatırıma teşvik ettiklerini belirtmişlerdir. Bu ifadenin kuvveden fiile dönmesi beklenmektedir. Çin ayrıca Türkiye'deki enerji ve altyapı projelerine avantajlı finansman imkanları sunmaya başlamıştır. Çin'in Türkiye'ye yapmış olduğu toplam yatırım miktarı 2 milyar dolar civarındadır. Türkiye, Çin'in "Kuşak ve Yol" girişiminin hayata geçirilmesi için yürütülen çabaları desteklemekte ve bu girişim açısından kilit bir konumda yer almaktadır.

Türkiye Kıbrıs başta olmak üzere diğer uluslararası sorunlarda BM Güvenlik Konseyi daimi üyesi olan Çin'in desteğini almaya çalışmıştır. Geçmişe göre ÇHC, Kıbrıs da dahil ülkemizin hassasiyet duyduğu konularda daha duyarlı bir tavır almaktadır. İzleyen dönemde Türkiye'nin uluslararası platformlarda artan etkisine paralel olarak BM, G-20, CICA, ASEAN ve ŞİÖ gibi örgütler bünyesinde iki ülke arasında siyasi, ekonomik, kültürel ve güvenlikle ilgili alanlarda işbirliği imkanı zemini daha da güçlendirilebilecektir.

Her iki ülke kritik öneme sahip uzun vadeli çıkarların sürdürülebilirliği açısından etkili bir stratejik işbirliği geliştirmektedir. Bu noktada olaylara daha geniş bir jeopolitik bakış açısı ile bakma ihtiyacı vardır. Çok boyutlu şekillenen dünya güç sistemi içerisinde Türkiye - Çin ilişkilerinin ideal bir noktaya taşınabilmesi için, yalnızca siyasi ve stratejik temelli değil, her parametrede karşılıklı derinlik oluşturacak bir yapıya doğru yönelmesi gerekir. Bunun için de askerî ve kültürel boyut ayrı bir önem taşımaktadır. İki ülkenin, bölgesel meselelere çözüm bulunması hususunda işbirliği içinde çalışmalarına duyulan ihtiyaç da derinden hissedilmektedir. Çok boyutlu şekillenen dünya güç sistemi içerisinde Türkiye - Çin ilişkilerinin ideal bir noktaya taşınabilmesi için, yalnızca siyasi ve stratejik temelli değil, her parametrede karşılıklı derinlik oluşturacak bir yapıya doğru yönelmesi gerekir. Tarih; iki ülkeye karşılıklı bağımlılığı derinleştirecek stratejik fırsatlar sunmaktadır.

Bu bağlamda tüm ekosistemi stratejik boyutu da kapsayan bir yaklaşımla seferber edip, bir araya getirecek olan **Türkiye - Çin Stratejik Diyalogu** önemli bir işlev görecektir.

TÜRKİYE - ÇİN STRATEJİK DİYALOĞU

Ana Tema

Düşünce Diplomasisi: Yeni Dünya Yeni Ufuklar

Alt Temalar

Yeni Dengeler Yeni Ekonomi

Sektörel ve Finansal Derinleşme için Perspektifler

İpek Yolu Entegrasyonu ve Türkiye

Güvenlik ve Savunma Sanayii

Yatırım, Ticaret, Altyapı ve Müteahhitlik

Kamu Diplomasisi; Yerel Yönetimler, Sivil Toplum, Düşünce Kuruluşları ve Medya

Devlet Doğasının Değişimi, Beklenti Yönetimi ve Çok Boyutlu Güvenlik

ASEAN Bölgesi, Şangay İşbirliği Örgütü vb ve Asya'da Entegrasyon

Enerji, Su ve Gıda Güvenliği

Bilim ve Teknoloji, Akademi ve Kültür

Orta Doğu - Afrika, Güney ve Orta Asya

Öncelikli Sektörler

Kamu Diplomasisi Eğitim ve Dil

Kültür ve Turizm

İnşaat, Müteahhitlik ve Altyapı

Sağlık ve Sağlık Turizmi

Enerji, Petrokimya ve Yatırımlar

Lojistik, Ulaştırma ve Haberleşme

Bankacılık ve Finans (Stratejik Yatırım Fonu)

Ekonomi ve Ticaret

Medya ve İletişim

Bilim ve Teknoloji

Marka Şehirler ve Çevre

Savunma ve Uzay Sanayii

TÜRKİYE - ÇİN STRATEJİK DİYALOĞU

ÇALIŞMA VE ETKİNLİKLER (TASLAK)

Yöntem

Tümevarım, Katılımcılık ve Ekonomik Derinleşme

Türkiye - Çin Akil Kişiler Kurulu Toplantıları/Çalışmaları

Kapasite ve Ekosistem Envanteri Oluşturulması

Araştırma Projeleri ve Raporlarının Hazırlanması

Pro-aktif Politika Önerileri Geliştirilmesi

Yuvarlak Masa Toplantıları/Çalıştayları

Çok Taraflı Çalıştaylar/Çalışmalar

Sektör Çalıştayları/Etkinlikleri

Uygulamalı İnteraktif Modellemeler

Stratejik Raporlar

Sektör çalışmalarının iki ülke karar alıcıları, özel sektörü, medyası ve kamuoyu için stratejik raporlar olarak yayımlanması. Literatür ve hafıza desteği sağlanması.

Medya Konferansları

Diğer Akademik Çalışmalar

Stratejik Rapor, Kitap, Makale, Tez vb. Akademik Çalışmalar

Etkinlik Sayfası

Etkinlik detayları ve vizyon belgesine alttaki linkten ulaşılabilir:

<https://tasam.org/tr-TR/Etkinlik/16260/turkiye - cin stratejik diyalogu>